

ΕΝΟΤΗΤΑ 5η Β. ΤΟ ΡΗΜΑ

Ρήμα λέγεται η λέξη που φανερώνει ότι ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Οι μορφές του ρήματος

1. ΠΡΟΣΩΠΟ:

- Πρώτο (Ενικό-Πληθυντικό)
- Δεύτερο (Ενικό-Πληθυντικό)
- Τρίτο (Ενικό-Πληθυντικό)

2. ΑΡΙΘΜΟΣ:

- α. Ενικός
- β. Πληθυντικός

3. ΣΥΖΥΓΙΑ:

	Α΄ συζυγία	Β΄ συζυγία	
		α΄ τάξη	β΄ τάξη
Ενεργητική φωνή	λύν-ω	αγαπ-ώ	αδικ-ώ
Παθητική φωνή	λύν-ομαι	αγαπ-ιέμαι	αδικ-ούμαι

4. ΦΩΝΗ:

Φωνή είναι το σύνολο των τύπων που μπορεί να σχηματίσει το ρήμα και είναι δύο:

α. Η ενεργητική φωνή: Σ' αυτήν τη φωνή ανήκουν όλα τα ρήματα που στο α΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα έχουν κατάληξη **-ω** ή **-ώ**: Π.χ. γράφω, ρωτώ.

β. Η παθητική φωνή: Σ' αυτήν τη φωνή ανήκουν όλα τα ρήματα που στο α΄ ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα έχουν κατάληξη **-μαι**: Π.χ. θυμάμαι, αισθάνομαι.

5. ΔΙΑΘΕΣΗ:

Διάθεση του ρήματος λέγεται η ιδιότητα αυτή του ρήματος να δείχνει κάθε φορά **τι κάνει ή τι παθαίνει ή σε ποια κατάσταση βρίσκεται το υποκείμενο.**

Οι διαθέσεις του ρήματος είναι τέσσερις: α. ενεργητική, β. μέση, γ. παθητική και δ. ουδέτερη:

α. Ρήματα με ενεργητική διάθεση ή ενεργητικά λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί (η ενέργεια όμως δεν επιστρέφει σε αυτό): Π.χ. Ο γεωργός οργώνει το χωράφι.

β. Ρήματα με μέση διάθεση ή μέσα λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια γυρίζει σ' αυτό: Π.χ. Ο Γιάννης ντύνεται.

γ. Ρήματα με παθητική διάθεση ή παθητικά λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο δέχεται μιαν ενέργεια από άλλο πρόσωπο ή πράγμα, δηλαδή παθαίνει κάτι: Π.χ. Το δέντρο ξεριζώθηκε από τον αέρα.

δ. Ρήματα με ουδέτερη διάθεση ή ουδέτερα λέγονται εκείνα που σημαίνουν ότι το υποκείμενο ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει παρά βρίσκεται απλά σε μια κατάσταση: Π.χ. Το παιδί κοιμάται.

6. ΧΡΟΝΟΙ:

1. Ενεστώτας
2. Παρατατικός
3. Μέλλοντας Στιγμιαίος (συνοπτικός)
4. Μέλλοντας Εξακολουθητικός (διαρκής)
5. Αόριστος
6. Παρακείμενος
7. Υπερσυντέλικος
8. Συντελεσμένος Μέλλοντας

Συνοπτικός πίνακας για τις σημασίες των χρόνων του ρήματος (κατά τη χρονική βαθμίδα και τον τρόπο)			
Τρόποι του ρήματος	Χρονική βαθμίδα		
	α. στο παρελθόν	β. στο παρόν	γ. στο μέλλον
Εξακολουθητικός	Παρατατικός ταξίδευε	Ενεστώτας ταξιδεύει	Εξακολουθητικός μέλλοντας θα ταξιδεύει
Συνοπτικός (ή στιγμιαίος)	Αόριστος ταξίδεψε		Συνοπτικός μέλλοντας θα ταξιδέψει
Συντελεσμένος	Υπερσυντέλικος είχε ταξιδέψει	Παρακείμενος έχει ταξιδέψει	Συντελεσμένος μέλλοντας θα έχει ταξιδέψει

Τα συνδεδετικά ρήματα

Το ρήμα που μεσολαβεί μεταξύ του υποκειμένου και του κατηγορουμένου λέγεται **συνδεδετικό ρήμα**.

Τα κυριότερα συνδεδετικά ρήματα είναι:

α. Τα ρήματα **είμαι** και **γίνομαι**.

β. Όσα ρήματα έχουν συγγενική σημασία με τα παραπάνω, δηλαδή:

φαίνομαι	αποδεικνύομαι	χειροτονούμαι
μοιάζω	παρουσιάζομαι	ανακηρύσσομαι
λέγομαι	αναγνωρίζομαι	αναγνωρίζομαι
νομίζομαι	λογαριάζομαι	διακρίνομαι
θεωρούμαι	καλούμαι	χρηματίζω
καταντώ	εκλέγομαι	διατελώ
ονομάζομαι	διορίζομαι	υπηρετώ
δείχνομαι	κληρώνομαι	ζω, πεθαίνω

Σημείωση: Ορισμένα από τα παραπάνω ρήματα δεν είναι πάντοτε συνδεδετικά. Κάποτε αλλάζουν σημασία και δεν έχουμε τότε κατηγορούμενο.

Π.χ. Εδώ και τρεις μέρες **είμαι** (= βρίσκομαι) στη Θεσσαλονίκη.